

Česká republika
NÁLEZ
Ústavního soudu

Jménem republiky

Ústavní soud rozhodl v senátu složeném z předsedy Radovana Suchánka a soudců Vojtěcha Šimíčka a Jiřího Zemánka (soudce zpravodaj) mimo ústní jednání bez přítomnosti účastníků o ústavní stížnosti stěžovatele **P. V.**, zastoupeného JUDr. Reginou Soukupovou, advokátkou, se sídlem Praha 1, Konviktská 12, proti rozsudku **Městského soudu v Praze** ze dne 3. 2. 2014, č. j. 24 Co 79/2013-296, a proti usnesení **Nejvyššího soudu** ze dne 18. 11. 2014, č. j. 28 Cdo 3391/2014-336, za účasti Městského soudu v Praze a Nejvyššího soudu, jako účastníků řízení a **Správy Pražského hradu**, se sídlem Pražský hrad, Praha 1, zastoupeného prof. JUDr. Janem Křížem, CSc., advokátem, se sídlem Dlouhá 13, Praha 1, jako vedlejšího účastníka řízení, *takto*:

I. Rozsudkem Městského soudu v Praze ze dne 3. 2. 2014, č. j. 24 Co 79/2013-296, a usnesením Nejvyššího soudu ze dne 18. 11. 2014, č. j. 28 Cdo 3391/2014-336, bylo porušeno právo stěžovatele na spravedlivý proces zaručené v článku 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod.

II. Rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 3. 2. 2014, č. j. 24 Co 79/2013-296, a usnesení Nejvyššího soudu ze dne 18. 11. 2014, č. j. 28 Cdo 3391/2014-336, se ruší.

O d ů v o d n ě n í :

I.

Argumentace stěžovatele

1. Ústavní stížností doručenou Ústavnímu soudu dne 5. 2. 2015, která po formální stránce splňuje náležitosti požadované zákonem č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o Ústavním soudu“), se stěžovatel domáhá zrušení v záhlaví uvedených rozhodnutí, neboť jimi bylo zasaženo do jeho ústavně zaručených práv zakotvených v čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod (dále jen „Listina“), a v čl. 90 a 91 Ústavy České republiky (dále jen „Ústava“).
2. Stěžovatel v ústavní stížnosti nesouhlasí s postupem Nejvyššího soudu, který se

v napadeném rozhodnutí pouze omezil na formální stránku věci a bez dalšího dovolání stěžovatele odmítl, aniž by své rozhodnutí dostatečně odůvodnil. Stěžovatel také namítá, že pro závěr Městského soudu v Praze, že zástupce oprávněné Dr. Ing. Z. V. ke dni 10. 1. 1957 musel vědět, resp. věděl, že bylo v mezidobí pravomocně rozhodnuto Usnesením vlády Republiky československé ze dne 19. 12. 1956 č. 2816 negativně o odvolání O. Š. a že po 4. 3. 1957 byla uložena na bezúročný běžný účet částka 8 610 Kč pro O. Š., nemá oporu v provedeném dokazování. Z žádného dokumentu, který byl v řízení předložen k důkazu, totiž nevyplývá, že by byl doručen po dni 10. 1. 1957 zástupci O. Š. jakýkoliv doklad, ze kterého by vyplývalo, že je pro ni připravena částka náhrady na konkrétním účtu u konkrétní banky. Stěžovatel současně upozorňuje, že podle § 302 tehdy platného občanského zákoníku platilo, že splnění dluhu se musí stát na místě, které je určeno dohodou stran, nebo které vyplývá z povahy právního úkonu nebo z účelu splnění; nelze-li takto místo splnění zjistit, je dlužník povinen plnit v místě, kde měl v době vzniku závazku své bydliště (sídlo) nebo svůj závod, z jehož provozu závazek vznikl.

II.

Vyjádření účastníků

3. Ve smyslu § 42 odst. 4 zákona o Ústavním soudu umožnil Ústavní soud účastníkům a vedlejšímu účastníkovi, aby se vyjádřili k ústavní stížnosti.
4. Nejvyšší soud ve vyjádření k ústavní stížnosti uvedl, že stěžovatel ve svém dovolání nevystihl jediný možný dovolací důvod, jehož prostřednictvím lze založit přípustnost dovolání, když svými námitkami polemizoval se skutkovými zjištěními soudů nižších stupňů (resp. hodnocením v řízení provedených důkazů). Námitky o tvrzených vadách řízení přitom samy o sobě ve smyslu § 242 odst. 2 věty druhé občanského soudního řádu (dále jen „o. s. ř.“) přípustnost podaného dovolání také založit nemohly. Nejvyšší soud nesouhlasí se stěžovatelem, že by napadeným rozhodnutím dovolacího soudu bylo porušeno právo zaručené článkem 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod, jakož i články 90 a 91 Ústavy, proto pokládá ústavní stížnost za zjevně neopodstatněnou a navrhuje, aby ji Ústavní soud odmítl.
5. Městský soud v Praze ve vyjádření k ústavní stížnosti uvedl, že důkazy provedenými před odvolacím soudem (viz str. 4 a 5 rozsudku č. j. 24 Co 79/2013-296) bylo prokázáno, že zástupce právní předchůdkyně stěžovatele O. Š. - Dr. Z. V. - věděl již 10. 1. 1957 (resp. 8. 1. 1957) o tom, že na jméno O. Š. byl nově zřízen běžný účet u Státní spořitelny v Praze 6, na který byla složena částka 8 613,33 Kč, představující náhradu za pozemek parc. č. 379 v k. ú. Hradčany. Tuto náhradu však jménem O. Š. nepřijal, s tím, že ji „dává k dispozici Správě Pražského hradu“ a s odůvodněním, že zastoupená nedala souhlas k prodeji a proti výměru o vyvlastnění podala odvolání. Je tedy nepochybné, že zástupce O. Š. o složené náhradě věděl a věděl i o podaném odvolání. Nic mu tedy nebránilo, aby stav odvolacího řízení sledoval a po právní moci náhradu převzal. Argumentace údajnou neznalostí výsledku odvolacího řízení se tak jeví jako účelová, neboť přípis zástupce O. Š. ze dne 10. 1. 1957 o

tom, že „náhradu dává k dispozici Správě Pražského hradu“ svědčí o odmítavém postoji k vyplacené náhradě. Pro závěr, že náhrada byla vyplacena, považuje odvolací soud za rozhodující, že byl založen účet na jméno O. Š., na který byla náhrada složena, a že zástupce O. Š., Dr. Z. V., o existenci tohoto účtu věděl. Z uvedených důvodů Městský soud v Praze navrhuje, aby Ústavní soud usnesením ústavní stížnost odmítl.

6. Vedlejší účastník se ve svém vyjádření ztotožňuje se závěrem Nejvyššího soudu, že stěžovatel v dovolání napadal správnost v řízení hodnocených důkazů odvolacím soudem, což není otázka právní, nýbrž otázka skutkových zjištění, jejímž prostřednictvím nelze založit přípustnost dovolání. Pokud pak jde o námitku, že dovolací soud své rozhodnutí o odmítnutí dovolání dostatečně neodůvodnil a neuvedl, v čem věcně s odvolacím soudem souhlasí, lze uvést, že v daném případě soud nebyl povinen své rozhodnutí věcně odůvodňovat způsobem, kterého se dožaduje stěžovatel, neboť v případě odmítnutí dovolání pro jeho nepřípustnost se může v odůvodnění omezit jen na stručné vysvětlení důvodů, které vedly k odmítnutí dovolání. Vedlejší účastník proto navrhuje, aby Ústavní soud ústavní stížnost stěžovatele odmítl.
7. Ústavní soud zaslal uvedená vyjádření stěžovateli, aby se k nim mohl vyjádřit. Ve své replice stěžovatel opětovně uvádí, že pokud vedlejší účastník předložil doklad o tom, že byl ke jménu O. Š. veden účet u Státní spořitelny, pak tato skutečnost ničeho neprokazuje. Z doložených listin ke spisu vyplývá, že O. Š. v rozhodném období nebydlela v České republice. Byla zastoupena na základě plné moci Ing. Dr. Z. V. Z předložených dokladů pak není prokázáno, že by byl tento zástupce ke dni 10. 1. 1957 vyrozuměn o vyřízení jeho odvolání doručením rozhodnutí, a pro posouzení celé věci nelze uzavřít, že měl povědomost o tom, že pro jeho klientku je připravena k převzetí a odběru částka složená na její účet. Pokud vedlejší účastník tvrdil, že v příloze dokládá uskutečnění platby náhrady za vyvlastnění dopisem zmocněnce paní O. Š. ze dne 10. 1. 1957, pak stěžovatel konstatuje, že z obsahu tohoto dopisu pouze vyplývá, že zmocněnec odmítl platbu přijmout mimo jiné a zejména z důvodu, že dosud probíhalo řízení o odvolání proti rozhodnutí o vyvlastnění. Z dalších dokladů se však nepodává, že dlužník zákonným způsobem splnil svou platební povinnost, popř. o možnosti převzetí platby oprávněného informoval. Ani z dokladu - Potvrzení o vkladu na účet ze dne 18. 3. 1957 - nevyplývá, o jaký účet se jedná, komu účet patří a zda k této platbě měla oprávněná přístup. Náhrada prokazatelně O. Š. vyplacena nebyla. Stěžovatel nadále trvá na svém právním názoru, že odvolací soud v rozporu s pravidly koncentrace řízení připustil doplnění dokazování nad rámec dokazování před soudem prvního stupně. Teprve v odvolacím řízení vedlejší účastník doplnil dokazování mimo jiné o Přípis Státní spořitelny v Praze 6 ze dne 21. 3. 1957, adresovaný Kanceláři prezidenta republiky v Praze, ve věci O. Š. náhrady za nemovitost-vkladu na bezúročný účet, kterým bylo sděleno, že podle usnesení Státního notářství v Praze II, Na Poříčí 7 ze dne 4. 3. 1957, č. j. 21 Nsn 14.15/56-3, byla uložena na bezúročný účet částka 8 610 Kč pro O. Š. zastoupenou Dr. Ing. Z. V. Stěžovatel přitom nesouhlasí s tvrzením vedlejšího účastníka, že nebyl řádně poučen o své povinnosti předložit veškeré důkazy. Toto poučení dostal vedlejší účastník již při jednání před soudem prvního stupně dne 11. 6. 2009. Proto stěžovatel nesouhlasí ani s právním závěrem dovolacího soudu, který doplnění dokazování

před odvolacím soudem vyhodnotil jako dokazování provedené v souladu s pravidly koncentrace řízení. To platí i pro dokazování provedené listinami - Usnesení vlády Republiky československé ze dne 19. 12. 1956 č. 2816, kterým bylo rozhodnuto mimo jiné o odvolání O. Š. o náhradě nemovitostí v chráněné oblasti Pražského hradu, a přípisem adresovaným Pražskému hradu a zámku Lány ze dne 10. 1. 1957, podepsaného za O. Š. Dr. Ing. V., ze kterého vyplývá, že dne 8. 1. 1957 mu byl doručen výpis nově zřízeného běžného účtu u Státní spořitelny v Praze 6 na jméno O. Š. s poukazem ve výši 8 613,33 Kč. Stěžovatel je přesvědčen, že postupem odvolacího soudu, který dopustil prolomení zásady koncentrace řízení, byla porušena zásada předvídatelnosti postupu řízení a narušen princip právní jistoty stěžovatele. Stěžovatel má za to, že v dané věci byla v jeho neprospěch koncentrace obcházena. Důkazy předložené v odvolacím řízení po koncentrační tečce (§ 123 o. s. ř.) jsou proto dle jeho názoru důkazy nezákonné a tedy v rozporu s článkem 90 Ústavy, podle kterého jsou soudy především povolány k tomu, aby zákonem stanoveným způsobem poskytovaly ochranu právům.

III.

Rekapitulace obsahu spisu

8. Z obsahu spisu Obvodního soudu pro Prahu 1 sp. zn. 60 C 34/2008, který si Ústavní soud vyžádal, vyplývají zejména následující skutečnosti. Žalobou ze dne 4. 11. 2008 se vedlejší účastník domáhal určení, že M. H. - právní předchůdkyně stěžovatele, není vlastníkem pozemku p. č. 381/4 v k. ú, Hradčany, obec Praha, a bylo tak nahrazeno rozhodnutí Ministerstva zemědělství - Pozemkového úřadu Praha ze dne 29. 8. 2008, č. j. PÚ 6666/92/2. Vedlejší účastník opřel svou žalobu o tvrzení, že nebyl naplněn restituční titul podle § 6 písm. n) zákona č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku, ve znění pozdějších předpisů, když z předložených listinných důkazů lze osvědčit, že náhrada za vyvlastnění pozemku ve výši 9 630 Kč byla vyplacena. Rozsudkem Obvodního soudu pro Prahu 1 ze dne 30. 8. 2012, č. j. 60 C 34/2008-222, ve znění opravného usnesení ze dne 29. 10. 2012, č. j. 60 C 34/2008-229, byla žaloba zamítnuta s odůvodněním, že bylo prokázáno, že za zestátněný pozemek byla původní vlastníci přiznána náhrada ve výši 9 630 Kč (nepředstavující ani dvojnásobek ročního pachtovného, které stát s původní vlastníci smluvně sjednal), ale nikoli to, že náhrada byla skutečně vyplacena.
9. Rozsudek soudu prvního stupně napadl vedlejší účastník dne 14. 11. 2012 odvoláním, ve kterém namítal, že závěry soudu prvního stupně nemají oporu v provedeném dokazování, neboť z provedených důkazů vyplývá, že náhrada byla na účet, jehož existence byla prokázána, vyplacena. K odvolání se vyjádřila dne 13. 3. 2013 v řízení před soudem prvního stupně zúčastněná osoba Ministerstvo zemědělství – Pozemkový úřad Praha, která uvedla, že vedlejší účastník neoznačuje důkaz, o který se odvolání opírá, když tvrdí, že „stanovená náhrada byla na účet ... vyplacena“. Dne 14. 3. 2013 oznámil vedlejší účastník změnu právního zastoupení, přičemž nový právní zástupce dne 8. 4. 2013

doplnil odvolání a současně předložil nové důkazy, které dle jeho tvrzení vedlejší účastník neměl dříve k dispozici, když „se objevily“ až nyní, a z nichž vyplývá, že náhrada byla na předmětný účet u České spořitelny poukázána. Tyto předložené listiny tak prokazují, že při rozhodování došlo k vadám, které mají za následek nesprávné posouzení věci, a současně vyvracejí věrohodnost tvrzení stěžovatele ohledně nevyplacení náhrady. V doplnění odvolání právní zástupce taktéž uvedl, že vedlejší účastník nebyl poučen soudem, aby předložil veškeré důkazy, je tedy naplněna dikce ustanovení § 205 odst. 1 písm. d) o. s. ř. Ve vyjádření k odvolání stěžovatel uvedl, že z předložených dokladů nevyplývá, že dlužník splnil svou platební povinnost, neboť není zřejmé, zda měla oprávněná k předmětnému účtu přístup. Stěžovatel současně upozorňuje, že vedlejší účastník své tvrzení, že nyní předkládané důkazy neměl v prvním stupni k dispozici (když se jedná o doklady, které musely být adresovány Kanceláři prezidenta republiky a byly v dispozici vedlejšího účastníka, případně archivovány), ničím neproказuje, proto stěžovatel navrhuje, aby soud vzhledem k principu neúplné apelace toto jeho tvrzení prověřil. Stěžovatel také nesouhlasí s tvrzením vedlejšího účastníka, že nebyl řádně poučen o své povinnosti předložit veškeré důkazy, když se mu toto poučení dostalo již při jednání soudu prvního stupně dne 11. 6. 2009. Ve své replice vedlejší účastník uvádí, že unesl důkazní břemeno, alespoň co do nepřímých důkazů, které v souvislostech prokazují jeho tvrzení o vyplacení náhrady. Má za to, že ze strany stěžovatele se jedná o spekulativní postup, kdy v důsledku časové prodlevy od vyplacení náhrady bylo dohledání veškerých důkazů prakticky nemožné.

10. Rozsudkem Městského soudu v Praze ze dne 3. 2. 2014, č. j. 24 Co 79/2013-296, odvolací soud změnil rozsudek soudu prvního stupně tak, že určil, že Marie Holíková není vlastníkem předmětných nemovitostí, a v tomto směru nahradil rozhodnutí Ministerstva zemědělství – Pozemkového úřadu Praha ze dne 29. 8. 2008, č. j. PÚ 6666/92/2. Odvolací soud ve svém napadeném rozhodnutí označil námitku stěžovatele, že důkazy o vyplacení náhrady byly předloženy až v odvolacím řízení, za irelevantní. Odvolal se přitom na znění § 250 odst. 1 o. s. ř., podle kterého účastníci řízení mohou uvést rozhodné skutečnosti o věci samé a označit důkazy k jejich prokázání nejpozději do skončení přípravného jednání, popřípadě do uplynutí lhůty, která jim byla poskytnuta k doplnění tvrzení o skutečnostech významných pro věc, k podání návrhů na provedení důkazů nebo ke splnění dalších procesních povinností (§ 114c o. s. ř.) nebo, nebyla-li nařízena a provedena tato příprava jednání, do skončení prvního jednání, které se v řízení před soudem konalo; k později uvedeným skutečnostem a důkazům se nepřihlíží. To neplatí, jde-li o skutečnosti nebo důkazy, jimiž má být zpochybněna věrohodnost provedených důkazních prostředků, které nastaly po prvním jednání nebo které účastník nemohl bez své viny včas uvést, jakož i o skutečnosti a důkazy, které účastníci uvedli poté, co byl některý z nich vyzván k doplnění rozhodujících skutečností podle § 118a odst. 2 o. s. ř. V projednávané věci má odvolací soud za to, že vedlejší účastník včas označil důkazy k prokázání svého tvrzení, tj., že náhrada byla vyplacena, avšak rozhodující důkaz o vyplacení náhrady se mu nepodařilo v řízení před soudem prvního stupně zajistit. Tato skutečnost by však dle soudu neměla jít vedlejšímu účastníkovi k tíži. Proti rozsudku odvolacího soudu podal stěžovatel dovolání, které Nejvyšší soud odmítl jako nepřípustné.

IV.

Postup Ústavního soudu při posouzení ústavní stížnosti

11. Podle ustanovení § 44 zákona o Ústavním soudu nebyl-li návrh mimo ústní jednání bez přítomnosti účastníků usnesením odmítnut, nařídí Ústavní soud ústní jednání, lze-li od tohoto jednání očekávat další objasnění věci. Za splnění podmínek daných tímto zákonným ustanovením rozhodl o věci Ústavní soud s upuštěním od ústního jednání.

V.

Vlastní posouzení ústavní stížnosti

12. Ústavní soud posuzoval ústavní stížnost z hlediska kompetencí daných mu Ústavou, tj. z pozice soudního orgánu ochrany ústavnosti (čl. 83 Ústavy), který není další instancí v systému obecného soudnictví (čl. 91 Ústavy), není soudem nadřazeným obecným soudům, a obdobně jiným orgánům veřejné moci, a jako takový je oprávněn do jejich rozhodovací pravomoci zasahovat pouze za předpokladu, že nepostupují v souladu s právy obsaženými v hlavě páté Listiny [čl. 87 odst. 1 písm. d) Ústavy]. S ohledem na zjištěné skutečnosti Ústavní soud dospěl k závěru, že k výše uvedenému porušení práv obsažených v Listině, opravňující zásah Ústavního soudu, v řízení před odvolacím soudem došlo.
13. Pokud jde o napadené usnesení Nejvyššího soudu, Ústavní soud konstatuje, že zásadně nepřezkoumává vlastní obsah procesního rozhodnutí dovolacího soudu o nepřípustnosti dovolání. Ingerence do těchto úvah se vymyká pravomoci Ústavního soudu, jenž by jako orgán ochrany ústavnosti mohl (a musel) napadené rozhodnutí dovolacího soudu zrušit jedině v situaci, kdyby ústavní stížností napadené rozhodnutí vykazovalo rysy protiústavnosti, např. pro svévoli, nedostatek odůvodnění či pro jiné, ústavní úrovně dosahující vady vytyčené dostupnou a konsolidovanou judikaturou Ústavního soudu (srov. např. usnesení sp. zn. II. ÚS 2888/12 ze dne 13. 9. 2012 a v něm citovanou judikaturu). To se však v nyní projednávaném případě nestalo, neboť v odůvodnění svého napadeného usnesení Nejvyšší soud řádně vyložil, jaké úvahy jej vedly k závěru, že ve vztahu k napadenému rozhodnutí odvolacího soudu neshledal ani jednu z okolností, pro kterou by mělo být dovolání shledáno přípustným. Dovolací soud se věcí meritorně zabývat nemohl pro nepřípustnost dovolání ze zákonného důvodu, neboť jak v odůvodnění uvedl, hodnotící závěry odvolacího soudu o učiněných skutkových zjištěních právním posouzením věci nejsou, a nelze proto jejich prostřednictvím založit přípustnost dovolání. To platí i pro závěr Nejvyššího soudu, že k vadám řízení, jež mohly mít za následek nesprávné rozhodnutí, dovolací soud přihlíží pouze tehdy, je-li dovolání přípustné (§ 242 odst. 3 věta druhá o. s. ř.); samy o sobě však přípustnost dovolání založit nemohou.

14. Naopak za ústavně neakceptovatelný považuje Ústavní soud závěr odvolacího soudu o tom, že pokud se vedlejšímu účastníkovi ani soudu v řízení před soudem prvního stupně nepodařilo z dostupných archívů či šetřením u České státní spořitelny zjistit rozhodující důkaz o vyplacení náhrady, nemůže jít tato skutečnost k tíži účastníka. V dané věci se jedná o spor mezi Správou pražského hradu, která podala žalobu proti fyzické osobě, které byly v restitučním řízení vydány pozemky jakožto vyvlastněné státem bez vyplacení náhrady. Předmětem soudního řízení přitom bylo prokázání jediné skutečnosti, a to, zda byla původní vlastníci náhrada vyplacena či nikoli. To bylo ostatně zásadní žalobní tvrzení vedlejšího účastníka. Správa Pražského hradu, nadto zastoupena advokátem, měla nepochybně k dispozici možnost vyhledávat v archívech potřebné dokumenty, a své tvrzení o vyplacení náhrady v průběhu řízení před soudem prvního stupně, které probíhalo téměř čtyři roky, prokázat. Jedná se přitom o zákonem uloženou povinnost žalobce, kterou nelze obcházet.
15. V občanském soudním řízení se totiž uplatňuje zásada projednací, podle které jsou účastníci řízení povinni tvrdit všechny pro rozhodnutí významné skutečnosti (povinnost tvrzení); jsou též povinni plnit důkazní povinnost, tedy označit důkazy k prokázání svých tvrzení. Důsledkem nesplnění těchto povinností je vynesení nepříznivého rozsudku pro účastníka, který je nesplnil; soud sám není povinen po významných skutečnostech pátrat a vychází ze skutkového stavu zjištěného na základě ostatních provedených důkazů. Zákon tím vymezuje důkazní břemeno (§ 120 odst. 3 o. s. ř.) jako procesní odpovědnost účastníka za výsledek řízení, jenž je určován výsledkem provedeného dokazování. Důkazní břemeno stíhá toho z účastníků, v jehož zájmu je, aby určitá skutečnost, rozhodná podle hmotného práva a účastníkem tvrzená, byla v řízení prokázána v tom smyslu, aby ji soud uznal za pravdivou. Pokud jde o důkazní prostředky, obecně je důkazním prostředkem vše, co je způsobilé zjistit skutkový stav.
16. Pokud odvolací soud v odůvodnění svého napadeného rozsudku dovedl, že vedlejší účastník včas své důkazy označil, pouze je nebyl schopen předložit, Ústavní soud se s tímto závěrem odvolacího soudu neztotožňuje, respektive považuje jej za rozporný se skutečnostmi vyplývajícími z obsahu vyžádaného soudního spisu. Ústavní soud má za to, že v projednávané věci se nejednalo v řízení před soudem prvního stupně ze strany vedlejšího účastníka o označení důkazů o tom, že náhrada byla vyplacena, nýbrž o žalobní tvrzení v tomto smyslu. Pokud jde o důkazy navržené před soudem prvního stupně, má se za to, že jde o přesně konkretizované důkazy, nikoliv o obecnosti, které musí být specifikovány nezaměnitelným způsobem (viz komentář k § 205a o. s. ř. in Jirsa, J. a kol. Občanské soudní řízení: soudcovský komentář. Kniha IV. Praha: Havlíček Brain Team, 2015, s. 42). Nelze proto souhlasit s odvolacím soudem, že předložení „rozhodujícího důkazu“ až v odvolacím řízení nemůže jít k tíži žalobce. Pokud vedlejší účastník sice navrhoval řadu důkazů, které však z důvodu absence „rozhodujícího důkazu“ vedly ke zjištění skutkového stavu, v jehož důsledku byla žaloba zamítnuta, nelze tento deficit napravit v odvolacím řízení (až na zákonné výjimky, které však odvolací soud v odůvodnění svého rozhodnutí nekonstatoval) doložením dříve nepředloženého listinného důkazu. Navíc se nejedná v projednávané věci o jeden „rozhodující důkaz“, jak by se zdálo z odůvodnění napadeného rozsudku odvolacího soudu, nýbrž o vícero

listin, jak jsou jmenovány na č. l. 255 spisu. Odvolací soud tak doplnil dokazování usnesením Lidového soudu civilního v Praze I. ze dne 8. 4. 1953, č. 4162/53, Usnesením vlády Republiky československé ze dne 19. 12. 1956 č. 2816, přípisem Státní spořitelny v Praze 6 ze dne 21. 3. 1957, dopisem ze dne 28. 12. 1956, usnesením Státního notářství I v Praze II - Poříč č. 7 ze dne 4. 3. 1957, č. 21 Nsn 14.15/56-z a přípisem adresovaného Pražskému hradu a zámku Lány ze dne 10. 1. 1957.

17. V důsledku uvedeného postupu, kdy nesprávně interpretoval pojem „označení důkazů“ (§ 250d občanského řádu), odvolací soud taktéž porušil zásadu koncentrace řízení, která se projevuje v tom, že ke skutečnostem a důkazům, které nebyly uplatněny před soudem prvního stupně a které v rozporu se zákonem účastník uplatní později, nelze přihlížet. Jde o zákonný zákaz adresovaný soudu, nikoliv o prostor k uvážení soudce, který by se promítl do rozhodnutí o věci závěrem, zda účastník splnil povinnost tvrzení a povinnost důkazní.
18. Ústavní soud v této souvislosti předesílá, že je nepravdivé tvrzení vedlejšího účastníka, že nebyl o své povinnosti předložit veškeré důkazy poučen. Z vyžádaného soudního spisu si Ústavní soud ověřil, že při ústním jednání konaném dne 11. 6. 2009 soud prvního stupně vyhlásil usnesení, ve smyslu kterého jsou právní zástupci účastníků povinni uvést veškeré rozhodné skutečnosti o věci samé a označit důkazy k jejich prokázání do 30. 9. 2009, současně soud účastníky poučil, že k později uvedeným skutečnostem a důkazům se nepřihlíží. Pokud se jedná o poučení dle § 119 a o. s. ř. o tom, že všechny rozhodné skutečnosti musí uvést a že důkazy musí být označeny dříve, než ve věci vyhlásí rozhodnutí, neboť později uplatněné skutečnosti a důkazy jsou odvolacím důvodem jen za podmínek uvedených v § 205a o. s. ř., to bylo účastníkům dáno při jednání soudu prvního stupně dne 9. 9. 2010.
19. Ústavní soud připomíná, že odvolací řízení je u sporných věcí ovládáno zásadou neúplné apelace. Proto se v nich má dokazování odehrávat zásadně u soudu prvního stupně jako u tzv. skutkové instance, a pouze ve výjimečných případech se připouští doplnění dokazování v odvolacím řízení. Z tohoto teoretického základu vychází ustanovení § 205a o. s. ř., které omezuje odvolací důvody jen na případy tam uvedené. K dané otázce se ostatně vyslovil v řadě svých rozhodnutí Nejvyšší soud. V rozsudku ze dne 2. 12. 2004, sp. zn. 21 Cdo 1681/2004, Nejvyšší soud dovedl, že ve věcech, v nichž je odvolací řízení ovládáno zásadou neúplné apelace (jako je tomu i v projednávaném případě), platí, že „skutečnosti nebo důkazy, které nebyly uplatněny před soudem prvního stupně, jsou způsobilým odvolacím důvodem jen v případech uvedených v ustanovení § 205a odst. 1 o. s. ř., že jiní účastníci než odvolatel mohou u odvolacího soudu namítat skutečnosti nebo důkazy, které nebyly uplatněny před soudem prvního stupně, jen za podmínek uvedených v ustanovení § 205a o. s. ř. nebo tehdy, neplatí-li pro odvolatele omezení odvolacích důvodů podle ustanovení § 205a odst. 1 o. s. ř. (§ 211a o. s. ř.), že při zjišťování skutkového stavu odvolací soud nepřihlíží ke skutečnostem nebo důkazům, které byly účastníky uplatněny v rozporu s ustanoveními § 205a nebo § 211a o. s. ř. [§ 213 odst. 3) nyní odst. 5) o. s. ř.], a že k přípustným novým skutečnostem a důkazům smí odvolací soud přihlídnout, jen když byly uplatněny (§ 212a odst. 3 o. s. ř.)“.

Nejvyšší soud také konstantně judikuje, že nejde o zpochybnění věrohodnosti důkazních prostředků, na nichž spočívá rozhodnutí soudu prvního stupně (jak tvrdil ve svém odvolání vedlejší účastník), jestliže pomocí skutečností a důkazů, které účastník nově uplatnil v odvolání proti rozhodnutí soudu prvního stupně nebo za odvolacího řízení, má být skutkový stav věci zjištěn jinak, než jak ho zjistil soud prvního stupně na základě jím provedeného hodnocení důkazů (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 16. 7. 2003, sp. zn. 21 Cdo 818/2003, uveřejněný pod č. 175 v sešitě č. 10 z roku 2003 časopisu Soudní judikatura). V citovaném rozsudku Nejvyšší soud upozornil, že skutečnosti a důkazy, o nichž se účastník dozvěděl až po vyhlášení (vydání) rozhodnutí soudu prvního stupně a které nastaly (vznikly) před vyhlášením (vydáním) rozhodnutí soudu prvního stupně, nelze uplatnit v odvolání nebo za odvolacího řízení, ale pouze žalobou na obnovu řízení, budou-li splněny i další předpoklady vyžadované § 228 odst. 1 písm. a) občanského soudního řádu.

20. Jak již bylo výše uvedeno, vedlejším účastníkem v odvolacím řízení nově předložené listiny nelze považovat za důkazy, které by vedlejší účastník již v řízení před soudem prvního stupně označil jako důkazy k prokázání rozhodných skutečností ve smyslu § 250d o. s. ř., a proto je na ně třeba nahlížet jako na tzv. novoty, které lze uplatnit v odvolacím řízení pouze za podmínek stanovených v § 205a o. s. ř. Ostatně odůvodnění odvolacího soudu bylo v tomto smyslu velice kusé, aniž bylo uvedeno, o který důkaz se konkrétně jedná, a kterým podáním či přednesem by měl být v průběhu řízení před soudem prvního stupně vedlejším účastníkem označen. Pokud za této procesní situace odvolací soud vzal za přípustné vedlejším účastníkem nově předložené důkazy, prolomil princip neúplné apelace, když neodůvodnil přípuštění předmětných důkazů ve smyslu § 205a o. s. ř.

VI.

Závěr

21. Ústavní soud uzavírá, že shora popsáním postupem odvolacího soudu bylo v projednávané věci porušeno ústavně zaručené právo stěžovatele na spravedlivý proces, neboť mu bylo zabráněno, aby jeho věc byla projednána stanoveným postupem u nezávislého a nestranného soudu. Jak již přitom Ústavní soud uvedl ve svém nálezu sp. zn. IV. ÚS 114/96 ze dne 25. 9. 1997 (N 114/9 SbNU 71) právo plynoucí z čl. 36 odst. 1 Listiny, totiž právo na řádný a spravedlivý proces, zahrnuje v sobě nejen právo na spravedlivý způsob vedení procesu, ale také právo na trvání procesu až do jeho ukončení zákonem předpokládaným způsobem.
22. Vzhledem k těmto závažným porušením práva stěžovatele na spravedlivý proces, zakotveného v čl. 36 odst. 1 Listiny, Ústavní soud, aniž by se zabýval meritem věci, jehož projednání náleží obecným soudům, ústavní stížnosti

vyhověl a podle § 82 odst. 3 písm. a) zákona o Ústavním soudu napadený rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 3. 2. 2014, č. j. 24 Co 79/2013-296, zrušil. Přestože dovolací soud právo stěžovatelky na spravedlivý proces neporušil, jak bylo v bodě 13 tohoto nálezu vysvětleno, Ústavní soud zrušil také usnesení Nejvyššího soudu ze dne 18. 11. 2014, č. j. 28 Cdo 3391/2014-336, neboť nezasáhl-li Nejvyšší soud proti ústavní stížnosti napadenému rozhodnutí odvolacího soudu, nesplnil tak svoji roli ochránce základních práv a svobod podle čl. 4 Ústavy, na což musel Ústavní soud patřičně reagovat.

P o u č e n í : Proti rozhodnutí Ústavního soudu se nelze odvolat.

V Brně dne 8. prosince 2015

Radovan Suchánek
předseda senátu